

Keikalla – matkalla kohti amerikkalaista unelmaa?

■ *Sarah Kessler (2018) **Gigged. The Gig Economy, the End of the Job and the Future of Work.** London: Random House. 289 s.*

Digitaalisten alustojen kautta välitetty keikkatyö on ollut viime vuosina kasvavan julkisen ja akateemisen kiinnostuksen kohteena myös Suomessa. Näin siitä huolimatta, että täällä keikkatyö on kansainvälisesti verrattuna vielä vähäistä. Yhdysvalloissa tilanne on ollut toisenlainen jo pitkään. Siellä erilaiset epätyypillisinä pidetyt työn tekemisen tavat ovat viime vuosina yleistyneet. Myös keikkatyöstä on tullut yhä useammalle tärkeä, osalle jopa pääasiallinen tulonlähde.

Sarah Kesslerin ajankohtainen kirja kertoo joukosta yhdysvaltalaisia keikkatyöntekijöitä ja heidän selviytymisstrategioistaan. Kirjan ote henkilötarinoinen muistuttaa Lynda Grattonin muutama vuosi sitten ilmestynyttä teosta *The Shift*, jossa myös pohdittiin työelämän tulevaisuuden näkymiä. Kesslerin kirjan akateemiset vivahteet ovat kuitenkin ohuempia. Kirjoittaja on New Yorkissa asuva toimittaja eikä suoraan kytköksissä akateemiseen maailmaan.

Kessler ei ole keikkatyön ehdoton kriitikko. Hänen kritiikin kohteenaan ovat tällaiseen työhön tänä päivänä sisältyvät epäkohdat ja epäoikeudenmukaisuudet, jotka kumpuavat yritysten pyrkimyksistä vapautua erilaisista velvollisuuksistaan ja siirtää vastuuta niistä yhä enemmän työntekijöille itselleen tai muulle yhteiskunnalle. Kirjoittaja ei osoittele opettajamaisesti keikkatyön ongelmia, vaan antaa niiden soljuja lukijoiden silmille hienovaraisesti henkilötarinoidensa kautta. Tarinoita

on yhteensä kuusi. On Uberilla työskentelevä Abe, ohjelmistojen kehittämistyötä välittävällä Gigsterilla työskentelevä Curtis, Amazon Mechanical Turkilla (MTurk) työskentelevä kanadalainen Kristy, call centre -palveluja välittävällä Arisella työskentelevä Gary, keikkatyöhön syrjäytyneitä valmentava Terrence sekä toimistojen siivouspalveluja välittävän Q-nimisen alustan perustaneet Dan ja Saman.

Kohdatut keikkatyöntekijät eivät ole Kesslerille mitään niinkään järjestelmän uhreja, vaan ihmisiä, jotka pyrkivät eri tavoin selviytymään maailmassa, jossa yritykset muuttavat rakenteiltaan ohuemmiksi ja verkostomaisemmiksi ja jossa vakaat työurat ovat yhä harvempien etuoikeus. Kessler kuvaa henkilöitä ja heidän kokemuksiaan keikkatyöläisyydestä avoimen tuntuisesti.

Esimerkiksi Abe on itsekkäältä vaikuttava opportunisti, joka etsii aktiivisesti erilaisia keinoja vaurastua. Hän liittyi nuorena mukaan pyramidirahoituskuvioon, joka päättyi hänen osaltaan taloudelliseen katastrofiin. Votettuaan tämän kokemuksen myötä syntyneen epäluuloisuutensa onnen oikoteitä kohtaan hänestä tuli Uber-kuski. Uber lupasi helppoja tienestejä houkuttelevalla iskulauseellaan ”no shifts, no boss, no limits”. Havaittuaan, etteivät odotukset nopeasta vaurastumisesta täyttyneekään ja suututtuaan yhtiön harjoittamaan politiikkaan, jossa kuljetusten hinnoittelun perusteita saatettiin muuttaa Uberin yksipuolisella ilmoituksella äkkiarvaamatta, Abesta tuli militantti, joka käynnisti protesteja yhtiötä vastaan. Kessler kuitenkin toteaa, etteivät Abea liikauttaneet niinkään yhtiön keikkatyö- ja palkkiojärjestelmän epäkohdat sinänsä,

vaan kuin henkilökohtaiset pettymykset odotuksissaan. Uberin ei tarvinnut irtisanoa hankalaksi heittäytynyttä Abea, koska hän ei ollut (ainakaan yhtiön omaksuman politiikan mukaisesti) työsuhteessa yhtiöön. Yhtiö yksinkertaisesti ja asiaa sen kummemmin perustelematta ”deaktivoi Aben” eli poisti hänet hallitsemansa alustan rekisteristä. Näin Abe joutui etsimään uusia hommia. Taistelun häviäminen miljardiluokan yhtiötä vastaan ei häntä kuitenkaan lannistanut, vaan hän jäi (silti edelleen toiveikkaana) etsimään uusia tapoja ”lyödä rahoiksi”.

Myös Amazonin mikrotyöalustalla työskentelevän heikosti koulutetun, mutta äärimmäisen yrittäjähenkisen Kristyn tarina on mielenkiintoinen. Kessler kuvailee havainnollisesti logiikkaa, jolla tällainen alusta toimii ja millaisia strategioita mikrotyöntekijät voivat kehittää ansioidensa maksimoimiseksi. Kristy rakensi oman elämänsä jatkuvaksi hyvien keikkojen päivystykseksi. Hänellä oli tähän liittyvä hälytysjärjestelmä ja hän asetti päivittäisen tienaamistavoitteen. Tässä kaikessa hän osoittautuikin erityisen taitavaksi ja määrätietoiseksi päästen lopulta päätoimisella mikrotyöllä kohtuullisen hyviin ansioihin, yli 40 000 dollariin vuodessa. Pelaaminen hyvien ansioiden saamiseksi alkoi kuitenkin vähitellen kyllästyttää. Kristy alkoi myös entistä enemmän kyseenalaistaa yrityksen toimintaa ja hänestä tuli yhtiön avoin kriitikko. Hän päätti myös koulututtaa. Kristy valmistui yliopistosta psykologiksi ja hänestä tuli aktivisti, joka ryhtyi organisoimaan kampanjaa mikrotyöntekijöiden ammatilliseksi järjestäytymiseksi ja oikeuksien parantamiseksi.

Henkilötarinoidensa ohella Kessler kuvaa kiinnostavasti eräiden alustojen syntyhistoriaa. Uber oli vielä 2010-luvun alussa vain yksi monista tuntemattomista ja vieläpä kuumimman teknologiahypen ulkopuolelle jääneistä alustayrityksistä. Sen nopea nousu miljardiluokan toimijaksi ja alustayritysten malliksi maailmanlaajuisesti on ollut monelle asian tuntijallekin täydellinen yllätys. MTurk, joka perustettiin vuonna 2005, on puolestaan toi-

minut monen mikrotyöalustan esikuvana. Alusta perustettiin aikoinaan toimimaan ”kei-notekoisena keinoälynä”. MTurkilla näppärsormiset mikrotyöntekijät ympäri maailmaa (käytännössä pääosin Yhdysvalloissa tai Intiassa) tekevät senkaltaisia rutiinitehtäviä, joihin keinoäly ei ole vielä ollut riittävän kehittynyt. Monet ihmisten MTurkilla tekemät luokiteltävät ovat itse asiassa palvelleet koneoppimisalgoritmien kehittämistä.

Suomessa vähemmän tunnetun Q-siivoustyöalustan tarinaa voi myös pitää mielenkiintoisena. Siihen saivat idean kaksi kaveria, Dan ja Saman, joilla ei ollut minkäänlaista alan aiempaa kokemusta. Sattuman kautta syntyneenä ideana oli alun perin ryhtyä välittämään asuntojen siivouspalveluita. Tämän liikeidean epäonnistuttua he käänsivät katseensa liikehuoneistoihin. Ilman alan aiempaa tuntemusta ja kontakteja he joutuivat turvautumaan konseptiin, jossa siivoojat väitettäisiin asiakastoimistoihin olemassa olevien siivousalan yritysten kautta. Yritys pyrki myös monista muista alustayrityksistä poiketen aktiivisesti parantamaan välittämiensä siivoojien työtä ja työoloja. Kessler käyttää Q-alustaa esimerkkinä pohtiessaan, pystyykö alustayritys kilpailemaan markkinoilla tämänkaltaisella konseptillä. Vaikka Q on menestynyt taloudellisesti mitaten kohtuullisesti, ei kirja anna tähän mitään selvää vastausta. Sen perinteisemmin toimivat kilpailevat alustayritykset ovat menestyneet samanveroisesti.

Kesslerin kirja on helppo ja nopea lukea. Se on hyvin kirjoitettu ja tarinat sekoittuvat jouhevasti toisiinsa. Alustavälitteisen keikkatyön ja tällaisen työn tekijöiden monenkirjavuus tulee hyvin esiin. Kessler tuo myös esiin strategioita ja retoriikkaa, joilla alustayritykset pyrkivät viranomaisten suuntaan osoittamaan olevansa vain teknologiayrityksiä ja niitä (osin katteettomia) lupauksia, joilla ihmisiä houkuttellaan tällaiseen työhön. Suinkaan kaikki alustayritykset eivät ole Yhdysvalloissa olleet menestystarinoita. Kessler tuo esiin sen, kuinka maine- ja imago-kysymykset ovat nousseet tärkeään osaan viime vuosina keikkatyöstä

puhuttaessa. Monille alustayrityksille riidat niiden perinteisemmin toimivien kilpailijoiden ja keikkatyötä alustojen kautta tehneiden kanssa sekä näiden riitojen aikaansaamat oikeustapaukset ovat synnyttäneet merkittäviä maine- ja imago-haittoja yrityksille ja vaikeuttaneet niiden kasvua.

Kessler tarjoaa palasina myös alustatalouden keikkatyötä ja laajemminkin työmarkkinoiden muutosta Yhdysvalloissa koskevaa tutkimustietoa. Tämä asettaa henkilötarinointa laajempaan kontekstiin, muttei sinänsä tarjoa mitään erityisen uutta tai yllättävää informaatiota lukijalle, joka tuntee alan tutkimusta entuudestaan.

Kirjan otsikko herättää kysymyksiä. Otsikkoa voisi lukea siten, että keikkatalous merkitsisi pysyvien työsuhteiden loppumista ja olisi kuva työn tulevaisuudesta. Tällaisesta visiosta ollaan kuitenkin vielä kaukana ainakin Suomessa ja muissa Pohjoismaissa. Digitaalisten alustojen välityksellä keikkoja tekevien osuus on kaikissa Pohjoismaissa hyvin pieni. En ole kirjan luettuani vakuuttunut siitäkään, että tämä olisi tulevaisuuden kuva työstä myöskään Yhdysvalloissa. Työn tulevaisuus on sielläkin todennäköisesti paljon kirjavampi ja arvaamattomampi.

Tuomo Alasoini